

ГЛАВА 18

СТАРА ЗАГОРА

След Освобождението в Стара Загора се заселват много занаятчий и земеделци от Габровско, Казанлъшко, Еленско, които заедно с местните възрожденски фамилии и предприемчиви хора възстановяват разрушените училища и откриват нови, изграждат читалища, създават градски музей и театър, полагат основите на богат музикален живот и са в основата на културния и стопанския напредък на града и региона.

През 1925 г. в Стара Загора е основана първата опера извън София, а през 1936 г. започва предаванията си и първото извънстолично радио. В първата половина на XX век в града излизат около 145 периодични издания, отпечатани са над 1000 български и преводни книги. Заради големия брой хора на изкуството, които живеят и творят в Стара Загора, градът става известен като град на поетите и художниците.

Старозагорските индустриалци бързо заемат много от водещите позиции в различни браншове на българската икономика⁸⁶⁰. През 20-те и 30-те години братя Азманови откриват фабрики за растителни масла и за валцуване на мед, започват разработването на медните находища в местността Мечи кладенец край Стара Загора и с. Хрищени и създават първата фабрика за син камък на Балканския полуостров.

В началото на 30-те години Димо Маринов и Александър Марулев („Светлина“ ООД) електрифицират града.

До 40-те години се развива интензивно производството на гипс и химически бои от индустриалците Колю Василев, Димитър Димчев, Борис Попов, Иван Богданов, инженер Димитър Фелдшерев и др. Фамилия Вълеви изгражда фабриката за метални изделия „Вълкар“ и се утвърждава като изключителен представител на много чуждестранни фирми. В областта на металната индустрия работят фабриките „Мебел“ на братя Маринови, „Надежда“ на Елия Асса, „Прогрес“ на Георги Вълканов и фабриката за железни каси на Агоп Тосунян.

Братята Данчо, Стефан и Христо Драганови основават тютюнева фабрика „Лъв“, а през 1918 г. братя Иван и Костадин Драганови отварят тютюнева фабрика „Слънце“, която излиза на водещи позиции в България.

⁸⁶⁰ Иванова, Евгения, Василева, София. Алманах „Старозагорски индустриалци 1878–1947“. Исторически музей – Стара Загора, 1998.

През 20-те и 40-те години фабриките за растителни масла на братя Славови, братя Пейкови и фамилиите Пюсключеви, Червенкови и Каличкови се налагат на пазарите в цялата страна.

До 1947 г. старозагорските мелничари организират модерна мелнична система, налагат се на пазарите на брашна в Южна България и изнасят във всички страни от Балканския полуостров. Фирмите на Шаханови, Баеви, Матееви, Любенови са приети на международните пазари на бели и червени вина, ракии, ликьори, коняк и печелят дипломи и медали не само от Пловдивското изложение, а и в цяла Европа.

Всички тези предприемчиви старозагорци са и най-големите дарители и техните имена „заемат челните места в списъците на дарителите, публикувани в ежегодните отчети за дейността на благотворителните организации в града“⁸⁶¹, но точно те попадат под ударите на властта на Отечествения фронт. Нейната първа задача е да ликвидира местните елити, да отнеме собствеността им и да ги изолира от водещи позиции в икономическия и обществения живот.

18.1. „Народният съд“ в Стара Загора

На 29 октомври 1944 г. в старозагорския вестник „Земя“ са публикувани имената на 30 души, народни съдии за Старозагорска област, от които 14 души са земеделци, петима работници, трима стопани, двама интелектуалци, една домакиня, един търговец. Само четирима от тях имат юридическо образование⁸⁶². За народни обвинители в Стара Загора са избрани адвокатите Пею Нанев Кауков, Антон Колев Станев и Желю Господинов Желев. Пею Кауков е член на БРП(к), адвокат от 1919 г., срещу когото в периода 1928–1945 г. са заведени пет дисциплинарни дела, а през 1939 г. е заличен от списъка на колегията с решение на Старозагорския адвокатски съвет⁸⁶³, но за сметка на ниския си авторитет като адвокат, по време на „народния съд“ толкова много се престаравя в пламенния си пролетарски ентусиазъм, че името му става нарицателно за жестокост. Другият народен обвинител Антон Колев също е с проблемна репутация като адвокат, той

⁸⁶¹ На този ден... 130 години от живота на Стара Загора. Регионален исторически музей и Регионална библиотека „Захарий Княжески“, Стара Загора, Лаген“, 2009, с. 12.

⁸⁶² Динев, Ангел. Последният воин на царя и Отечеството в Стара Загора – Генерал-майор Никола Грозданов – живот, дейност и трагична съдба 1894–1976. 100 години Военно-историческа комисия 1914–2014, Кюстендил, Иван Сапунджиев, 2014, с. 307.

⁸⁶³ Пак там, с. 308.